

طراحی مدل تمدن سازی نوین اسلامی با نقش میانجی گری سرمایه اجتماعی براساس بیانات مقام معظم رهبری

محسن نصرافهانی^۱

چکیده

سرمایه اجتماعی از جمله متغیرهای مهم و تأثیرگذاری است که کشورهای مختلف برای توسعه و تحقق اهداف اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی خود از آن استفاده می کنند. سرمایه اجتماعی مفهوم جمعی است که به تبیین روش های زندگی، طرز تلقی ها و استعداد های فردی مطلوب در جامعه جهت تحقق بخشیدن به الگوی انسان کامل می پردازد. از سوی دیگر تلاش برای رسیدن به تمدن نوین اسلامی یکی از مهمترین دغدغه های مقام معظم رهبری در سال های اخیر می باشد. از دیدگاه رهبری ایجاد تمدن نوین اسلامی یک هدف راهبردی و دست یافتنی است که جامعه باید در تحقق این امر اهتمام ورزد، بگونه ای که همه ظرفیت های کشور در این راستا قرار گیرد. هدف اصلی مقاله حاضر طراحی مدل تمدن سازی نوین اسلامی با نقش میانجی گری سرمایه اجتماعی براساس بیانات مقام معظم رهبری می باشد. در این پژوهش با استفاده از روش داده بنیاد ابعاد و مولفه های تمدن نوین اسلامی استخراج گردید و با میانجی گری شاخص های سرمایه اجتماعی نتایج تحقق و افزایش سرمایه های اجتماعی طراحی شد. در حقیقت یکی از مسیرهای اصلی رسیدن به تمدن نوین اسلامی توجه به مولفه های سرمایه اجتماعی است که مقام معظم رهبری هم دائماً در سخنرانی های خود به آن اشاره دارند. نبود مولفه های سرمایه اجتماعی در جامعه یکی از خلاء های موجود در جامعه کنونی است. این پژوهش بدنبال آن است که مولفه های سرمایه اجتماعی در بیانات مقام معظم رهبری را بررسی کرده و نقش تمدن سازی نوین اسلامی را در ایجاد این مولفه ها توضیح دهد. با شناخت ابعاد و مولفه های تمدن نوین اسلامی می توان بدرستی چشم انداز فرا راهبردی در درک و برنامه ریزی منابع در مدیریت کلان کشور ایجاد نمود. از مهمترین نتایج بدست آمده از تحقق و افزایش سرمایه های اجتماعی می توان به حل مشکلات و رسیدن به پیشرفت، سرمایه بودن اعتماد، ارتباط متقابل ملت و دولت، انقلابی شدن، ایجاد حس مسئولیت اجتماعی، مانع از هجمه و ضربه به نظام اسلامی، پشتیبان و مشروعیت بخشی به نظام، شفاف سازی و مصون سازی نظام اسلامی اشاره نمود.

واژگان کلیدی:

تمدن نوین اسلامی، سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی، مقام معظم رهبری، ایران.

۱-مقدمه

مسئله تمدن سازی نوین یکی از موضوعاتی است که زمینه ساز شکوفایی و پیشرفت جوامع می باشد. تمدن نوین اسلامی بیانگر فرهنگ و اعتقادات مسلمانانی است که در قرن های اخیر جایگاه ارزشمندی پیدا کرده است (خلعتبری لیماکی و محمدپور، ۱۳۹۷: ۳۴). تمدن اسلامی به حکومت هایی گفته می شود که پس از پیامبر پایه ریزی شدند و داعی پیروی از حکومت پیامبر اسلام را داشتند. مورخان قرن چهارم و پنجم هجری را دوران اوج شکوفایی تمدن نوین اسلامی می دانند. در آن دوران شناسایی درست و صحیح عوامل موثر در توسعه تمدن نوین اسلامی الگویی بسیار مهم و کاربردی برای نگاه استراتژیک به آن محسوب می شد (ضابط پور کاری، ۱۳۹۶: ۱۸۷). بی شک گام برداشتن در مسیر ایجاد تمدن نوین اسلامی مستلزم درک درست از دستورات دینی و آگاهی از ظرفیت های جوامع اسلامی برای ایجاد آرمان های بشری می باشد (قاسمی، ۱۳۹۹: ۱۲۶). احیای جامعه متمدن اسلامی مطابق با الگوهای حکومت دینی مستلزم اتخاذ راهکارهای عملی، وجود فرهنگ تمدن ساز جهت تحقق بخشیدن به ایجاد آن و توجه به اصول اساسی و بنیادی است (منصوری و صمدی، ۱۳۹۹: ۲۲۵). در این بین نقش حاکمان و نخبگان جامعه بسیار حیاتی است زیرا در تغییر و تحول جامعه نقش مهمی دارند که پیامبر در مورد آنها فرمودند: اگر حاکمان و دانشمندان فاسد شوند همه امت فاسد گردند (شیخ صدوق، ۱۳۶۲، ج ۱: ۴۲).

مقام معظم رهبری بعنوان حاکم دینی در سال های اخیر در سخنرانی های بین المللی مختلف (مجمع تقریب مذاهب اسلامی و...) به ضرورت ایجاد تمدن اسلامی و ضرورت آن در جامعه اسلامی اشاره کرده اند. ایشان بزرگترین آرمان حکومت دینی را شکل گیری تمدن نوین اسلامی برشمرده اند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳). همزمانی بحث تمدن نوین اسلامی با بیانیه گام دوم انقلاب این موضوع را به گفتمان غالب نخبگان و حاکمان دینی و سیاسی تبدیل کرده است (دارا و کریمی، ۱۳۹۹: ۸۴). از سوی دیگر دستیابی به جامعه متمدن اسلامی از طریق توجه به مولفه های سرمایه اجتماعی نقشه راه را مشخص تر و هموارتر می سازد. محقق در پژوهش حاضر قصد دارد از طریق ایجاد مولفه های سرمایه اجتماعی که برای بسیاری از نخبگان علمی آشناست اثبات کند که ایجاد تمدن نوین اسلامی از طریق ایجاد مولفه های سرمایه اجتماعی امکان پذیر بوده و در سایه سرمایه اجتماعی است که تمدن نوین اسلامی شکل دهی می پذیرد. بومی سازی مولفه های سرمایه اجتماعی از طریق سخن حاکم دینی و اسلامی همچون مقام معظم رهبری تاثیر شگرفی در شکل دهی تمدن نوین اسلامی دارد. در واقع هدف اصلی پژوهش حاضر طراحی مدل تمدن سازی نوین اسلامی با نقش میانجی گری سرمایه اجتماعی براساس سخنان مقام معظم رهبری است. بطور خلاصه سوال اصلی این پژوهش این است که در دیدگاه مقام معظم رهبری مولفه های سرمایه اجتماعی چگونه در ایجاد تمدن نوین اسلامی خواهند بود.

۲- مبانی نظری پژوهش

۲-۱- تمدن نوین اسلامی

کلمه تمدن از ریشه مدّن و کلمه لاتین^۱ به معنای همکاری مردم جهت ترقی و پیشرفت و مربوط به زندگی و اخلاق شهرنشینی است (فرهنگ معین، ۱۳۹۵). واژه تمدن به رشد فکری و فرهنگی افراد فرهیخته که از انسانهای دیگر متمایز هستند نیز اطلاق می شود (خاتمی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۳۷). از نگاه دیگر تمدن به معنی پیشرفت افراد در زمینه های فیزیکی و اجتماعی است که شامل دستاوردهای مادی و معنوی در یک کشور یا جامعه است که منجر به برقراری نظم و آبادانی در ساختار دولت و حاکمیت می گردد. منظور از تمدن اسلامی افکار، اخلاقیات، اقتدار سیاسی و سبک زندگی افراد است که برگرفته از آموزه های اسلامی و توسط مسلمانان استفاده می گردد. به عبارت دیگر تمدن اسلامی تمدنی است که در آن علم با اخلاق همراه می گردد (تقی نیا و همکاران، ۱۳۹۳: ۵۷). بدون شک تمدن اسلامی یکی از باشکوه ترین تمدن های تاریخ بشریت محسوب می شود و نمود آن را می توان در قرن چهارم و پنجم هجری قمری جستجو نمود که دوران شکوفایی و اوج این تمدن محسوب می گردد (سمسار و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۳). تمدن اسلامی شامل تمام ابعاد وجودی رفتار فردی و اجتماعی می شود که مشتمل بر رفتارهای فرهنگی، سیاسی و اقتصادی و نحوه گفتار اجتماعی و فردی می شود. علامه طباطبایی (ره) معتقدند تمدن و اخلاق در تعامل با یکدیگرند و معنویت را از ابعاد اصلی و متمایز کننده تمدن اسلامی می دانند و برتری تمدن اسلامی را در برابر تمدن غربی اخلاق و معنویت می دانند (عبدی پور و عطاری، ۱۳۹۵: ۲۸). براساس دیدگاه های حضرت امام خمینی (ره) مهمترین بعد تمدن اسلامی بعد معنوی و دینی آن می باشد (صحیحفه امام، جلد ۸: ۳۶۸). مطابق بیانات مقام معظم رهبری تمدن اسلامی یعنی پرداختن به امور مادی همراه با معنویت و دین و قدرت سیاسی که با عدالت همراه می شود (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱/۷/۱۴). تحقق تمدن اسلامی مستلزم درک درست دستورات اسلام و آگاهی از ظرفیت جامعه اسلامی برای بکارگیری آن می باشد (اکبری و رضایی: ۱۳۹۴).

تمدن نوین اسلامی در واقع احیای تمدن اسلامی است که همزمان با پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی ایران که کرامت انسانی و ارزش های اسلامی مورد توجه قرار گرفت و مقام معظم رهبری با تاکید بر عنصر تعالی در عرصه های زندگی مادی و معنوی به آن توجه ویژه دارند و همیشه توجه نخبگان فکری در جامعه اسلامی را به آن معطوف کرده اند (محمدی پویا و ترکاشوند، ۱۳۹۹: ۱۰۷). در نگاه ایشان تمدن نوین اسلامی یک هدف استراتژیک و حیاتی است که کشورهای اسلامی باید از همه ظرفیت خود برای دستیابی به آن تلاش کنند (ابراهیم نژاد و محمدپور: ۱۳۹۶). مقام معظم رهبری فرآیند تحقق تمدن نوین اسلامی را شامل پیروزی انقلاب اسلامی، تشکیل دولت اسلامی، حاکمیت اسلامی و جهان اسلام می دانند و توجه به سبک زندگی عاملی است که بیشترین تاثیر را در دستیابی به فرهنگ درست زندگی کردن و رسیدن به آرامش و پیشرفت دارد (عارفی، ۱۳۹۷: ۱۲۱). شناخت ابعاد تمدن نوین اسلامی می تواند بعنوان چراغ راهی باشد برای برنامه ریزی و ریل گذاری

صحیح منابع و امکانات کشور جهت تحقق جامعه اسلامی و آماده سازی ظهور امام زمان (عج) باشد زیرا تمدن نوین اسلامی فراتر از نژاد و قومیت و کشور است (اکبری و رضایی، ۱۳۹۴: ۸۸). مقام معظم رهبری تحقق تمدن نوین اسلامی را به حیات طیبه اسلامی تشبیه کرده اند که بوسیله آن ارزش های اسلامی و حاکمیت اسلام بر کشور خواهد بود و می توان آن را به سایر کشورها صادر کرد (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۵/۱۲/۱۹).

۲-۲- سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی مفهومی فرارشته ای بین علوم انسانی است که به نقش نیروهای اجتماعی در توسعه جوامع می پردازد و اقتصاد دانان و جامعه شناسان در بررسی های اقتصادی و اجتماعی جوامع توسعه یافته به این مفهوم توجه دارند. این رویکرد، نشان دهنده اهمیت نقش ساختارها و روابط اجتماعی بر متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع می باشد. از سوی دیگر مطالعه روند رشد و توسعه کشورها بیانگر این واقعیت است که سایر سرمایه ها در صورت بهره گیری از سرمایه اجتماعی سبب رشد و توسعه یک جامعه می شوند. زمانی که سرمایه اجتماعی وجود دارد، کنش های اجتماعی تسهیل می شود و هزینه تعاملات کاهش می یابد. ثبات و انسجام اجتماعی به همراه همکاری و مشارکت اجتماعی که از مولفه های سرمایه اجتماعی هستند، شروط لازم برای توسعه می باشند.

سرمایه اجتماعی، در کنار اصطلاحاتی چون دموکراسی و جامعه مدنی از اصطلاحات پرکاربرد در ادبیات علوم اجتماعی اواخر قرن بیستم به شمار می روند. بررسی اخیر آچوماک (۲۰۱۱) در این ارتباط حاکی از آن است که ظرف سه دهه گذشته یعنی دهه ۱۹۸۰ تاکنون بالغ بر ۲۵۰۰ مقاله با عنوان سرمایه اجتماعی در بانک اطلاعات ISC به ثبت رسیده است. تا قبل از سال ۱۹۹۳ و انتشار کتاب معروف روبرت پاتنام با عنوان دموکراسی و سنت های مدنی، تنها ۱۰ مقاله با عنوان سرمایه اجتماعی به چاپ رسیده بود.

سرمایه اجتماعی به ویژگی هایی از سازمان اجتماعی چون اعتماد، هنجارها و شبکه هایی اشاره دارد که می توانند اجتماع را بهبود بخشند این سرمایه از روابط و تعامل های بین افراد به وجود می آید (فلیکو و همکاران^۱، ۲۰۱۸: ۳۵۲). برخی سرمایه اجتماعی را هنجارها و روابط اجتماعی می دانند که در ساختارهای اجتماعی وجود دارد و افراد را قادر به عمل همکارانه برای دستیابی به اهداف مطلوب می سازد (سید نقوی و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۱۹). در واقع سرمایه اجتماعی منبعی است که در ساختار اجتماعی قرار داشته و برای اعمال و اهداف سودمند در دسترس بوده یا تجهیز می شود (ویلارد^۲، ۲۰۱۹: ۵۳). ویلارد معتقد است سرمایه اجتماعی همانند سایر مفاهیم علوم انسانی، یک مفهوم انتزاعی و کلان است. همانگونه که مفهوم سرمایه فیزیکی نیز یک مفهوم کلان است. وقتی از سرمایه اجتماعی سخن گفته می شود منظور مجموعه ای از مفاهیم غیر همگن است که هر کدام کارکرد خاص خود را در نظام اجتماعی دارد و صرفاً برای به دست دادن یک سنجش کمی آنها را با

^۱ - Felício and et al

^۲ - Villaverde

هم جمع می کنند. ویلارد در تعریف سرمایه اجتماعی، بیان می دارند که این مفهوم شامل ذخیره روابط فعالانه میان افراد است. اعتماد، درک متقابل، ارزش ها و رفتارهای مشترکی که اعضای شبکه های انسانی را کنار هم آورده و عمل همکارانه را امکان پذیر می سازد. (ویلارد و همکاران، ۲۰۱۹)

ابعاد سرمایه اجتماعی: برای سرمایه اجتماعی جنبه های متعددی در نظر گرفته شده است که در این پژوهش از دیدگاه استون و میگلوز (۲۰۱۸) به این موضوع اشاره می شود.

۱- اعتماد: اعتماد از جمله منابعی است که در مباحث رهبری تغییر، روابط انسانی و مشارکت فعال افراد مطرح می باشد. وجود جو اعتماد و حاکم بودن آن بر روابط انسانی در میان افراد یکی از آرزوهای دیرینه هر سازمان است. اعتماد برای ایجاد روابط انسانی مؤثر، برقراری و بهبود ارتباطات انسانی بسیار مهم است. (مناقی^۱، ۲۰۱۹)

۲- مشارکت: مشارکت و همکاری متقابل سازمان ها یکی از مفاهیم مورد توجه و یکی از جنبه های مهم سرمایه اجتماعی است. مشارکت به معنای تمایل و توانایی شرکت در فعالیت های یک سازمان می باشد، زمانی که اعمال و اهداف فردی در راستای اعمال و اهداف جمعی قرار گیرد که هم مقدمه و هم نتیجه ی عمل جمعی موفقیت آمیز محسوب می شود. ایجاد چارچوب مشارکت در سازمان نیازمند افزایش چهار منبع کلیدی در محور فنی سازمان است که عبارتند از: قدرت، اطلاعات، دانش و مهارت و پیدایش. اعتقاد بر این است که این منابع ارتباط نزدیکی با انگیزه و تولدایی کارکنان در مشارکت برای افزایش عملکرد سازمانی دارند.

۳- تعهد سازمانی: عبارت است از نگرش های مثبت و منفی افراد نسبت به کل سازمانی که در آن مشغول کارند. تعهد را نمی توان تحمیل کرد و این مساله امری درونی است و معمولاً زمانی که افراد را در امور مشارکت دهیم، این احساس تقویت می شود (سابرامونی و همکاران^۲، ۲۰۱۸: ۱۲۳).

از دیدگاه میگلوز، مورنو و آرتیس ابعاد سرمایه اجتماعی شامل موارد ذیل می شود:

الف) شبکه علمی: در خصوص شبکه علمی به عنوان شاخه ای از سرمایه اجتماعی می توان گفت که هر شخصی می تواند از نقطه نظر ارتباطش با دیگر افراد در شبکه مورد بررسی قرار گیرد. مشاوره های علمی، همکاری، حمایت عاطفی و شبکه های اعتماد را می توان جزء شبکه های علمی لحاظ کرد. براساس نظر دی لانگ^۳ (۲۰۰۵) شبکه مشورتی به تبادل اطلاعات بین عاملان اجتماعی در ارتباط با دانش و دانش آفرینی اشاره دارد. شبکه های مشورتی غیر رسمی نیز در دانش آفرینی مهم است چرا که به نظر شبکه های مشورتی غیر رسمی از شبکه های رسمی مهمتر است.

ب) اعتماد اجتماعی، یکی دیگر از ابعاد سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی است. از نظر **لومان^۴ (۱۹۷۹)** اعتماد می تواند از پیچیدگی ها و مشکلات یک سیستم بکاهد و در سازمانی که از اعتماد خبری نیست نمی توان به همکاری صادقانه با دیگر افراد دل بست.

ج) مشارکت: یکی دیگر از شاخص های سرمایه اجتماعی مشارکت است. برگن^۵ (۲۰۱۹) بر اساس

^۱ - Monaghi

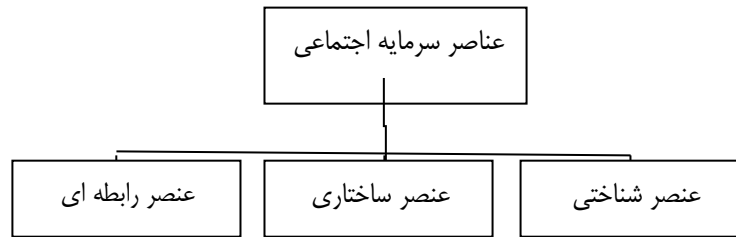
^۲ - Subramony and et al

^۳ - long

^۴ - loman

^۵ - bergen

دیدگاه ناهایت و گوشال با رویکرد سازمانی عناصر سرمایه‌ی اجتماعی را در سه طبقه ساختاری، رابطه‌ی ای و شناختی قرار داده است. که این عناصر در شکل شماره ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱: عناصر سرمایه اجتماعی (موناغی^۱، ۲۰۱۹: ۲۴۱)

سرمایه اجتماعی مفهومی تقریباً نوظهور است که در چند ساله اخیر جای خود را به نحو چشمگیری در علوم اجتماعی باز کرده است، به طوری که رویکردها، تعاریف و کاربردهای بسیار متنوع و مختلفی که از این مفهوم در منابع و مستندات علمی ارائه شده جنگلی از معانی را پدید آورده که هم اتفاق نظر درباره آن بسیار مشکل است (زارعی متین و همکاران، ۱۳۹۸: ۵۳). سرمایه اجتماعی از موضوعات مهم جامعه‌شناسی معاصر است که پرداختن به آن به تازگی در ایران نیز شروع شده است. در مورد تعریف این مبحث در جامعه‌شناسی اختلاف نظر زیادی وجود دارد اما به هر صورت در این مسئله اختلافی نیست که وجود سرمایه اجتماعی برای ادامه حیات یک جامعه ضروری است (کوهکن، ۱۳۹۷: ۶۸).

جدول ۱: شاخص‌های سرمایه‌های اجتماعی

اجزای سرمایه اجتماعی	جنبه‌های سرمایه اجتماعی
اعتماد	عینی
پیوند	ذهنی
شاخص‌های سرمایه اجتماعی	
۱- آگاهی از مسائل عمومی ۲- اعتماد (همراه با تعامل) به عنوان عنصر ضروری معیارها و هنجارها و ۳- مشارکت	

۳.۲. شاخصه‌های تمدن نوین اسلامی

مقام معظم رهبری در سخنرانی خود به مناسبت‌های مختلف توصیه‌هایی را در مورد اعتلای تمدن نوین اسلامی بیان نموده‌اند. ایشان در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی بیان کردند ما میتوانیم تمدن نوین اسلامی را برپا کنیم و دنیایی بسازیم که سرشار از معنویت باشد و با کمک معنویت و هدایت معنویت راه برود (بیانات ۱۳۹۲/۰۹/۱۹). از جمله این می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱- استقرار حاکمیت قانونی: مقام معظم رهبری در دیدار کارگزاران نظام بیان داشتند: هیچ‌کس حق ندارد بر مردم حاکمیت داشته باشد؛ مگر آن که دارای معیارهای پذیرفته شده

^۱ - Monaghi

باشد و مردم او را پذیرفته باشند(بیانات ۱۳/۱۱/۱۳۷۰).

۲- ایستادگی در برابر دشمنان: مردم ایران با ایستادگی در برابر دشمنان و عزت و سربلندی

خود را از استقامت در مقابل قدرت های بزرگ بدست می آورند(بیانات ۱۹/۱۲/۷۵)

۳- تحکیم دین داری مردم: بنابر اعتقاد مقام معظم رهبری پای بندی به ارزش های والای اسلامی و با تلاش و همت مضاعف می توان دین داری مردم را بر طبق فرهنگ قرآنی پایه گذاری کرد(بیانات ۲۰/۰۹/۷۵).

۴- دفاع و امنیت ملی: ایشان در بیاناتی دفاع ملی در برابر استکبار را متکی به فرهنگ کتابخوانی و تولید محتوای علمی و آموزشی می دانند(بیانات ۲۰/۱۲/۷۵).

۵- خودکفایی: حضرت آیت الله خامنه ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام با تأکید بر اینکه حل مسائل و مشکلات اقتصادی باید به طور جدی در دستور کار مسئولان قرار گیرد، خاطرنشان کردند: اقتدار و آبروی کشور در «خودکفایی» است و باید نیازهای مهم کشور را خودمان تولید و تأمین کنیم(آقاجانی: ۱۳۹۶).

۶- رفع انحصار طلبی: ایشان در دیدار با جانبازان و ایثارگران و خانواده های شهیدای استان فارس بیان داشتند: چرا پیشرفت علمی یک ملت و یک کشور، از نظر یک جماعتی در دنیا تهدیدآمیز است؟ چرا؟! چون انحصارطلبند؛ چون سلطه طلبند؛ چون ایران را طعمه فرض کرده اند(بیانات ۱۳/۰۲/۱۳۸۷).

۷- افزایش رفاه عمومی: مقام معظم رهبری در دیدار با مردم آذربایجان شرقی فرمودند: اگر چنانچه مجلس به دنبال رفاه مردم، عدالت اجتماعی، گشایش اقتصادی، به دنبال پیشرفت علم، پیشرفت فناوری، به دنبال عزت ملی و استقلال ملت باشد، ریل گذاری او به سمت این هدفها خواهد بود؛ اگر مجلس مرعوب غرب باشد، مرعوب آمریکا باشد، دنبال حاکمیت جریان اشرافی گری باشد، ریل گذاری او در این جهتها خواهد بود؛ کشور را بدبخت خواهند کرد(بیانات ۲۸/۱۱/۱۳۹۴).

۸- سرمایه گذاری در امور فرهنگی: ایشان معتقدند مسئله فرهنگ مسئله نخست کشور است و درباره آن فرمودند: «فرهنگ آن چیزی است که حاضرم جانم را فدایش کنم» معتقدند با تقویت بنیه های فرهنگی پیشرفت کشور تضمین خواهد شد(بیانات ۲۰/۰۹/۷۵). ایشان همچنین در بیانات ۱۶/۱۱/۱۳۸۱ ویژگی های زیر را برای تمدن نوین اسلامی برشمردند:

تشکیل امت بزرگ اسلامی(مدنیت اسلامی)، زمینه مناسب برای رشد انسانها در فضای تمدنی جدید از لحاظ مادی و معنوی، پاسخگویی به نیازهای بشر، تقویت سازندگی جهان طبیعت، پرهیز از تجر، ارتجاع، بدعت و التقاط، استقرار عدالت، رهایی از اقتصاد مبتنی بر ویژه خواری، گسترش اخلاق انسانی، دفاع از مظلومان عالم، توجه به سهم آزادی، اخلاق و منطق در کنار هم(خواجه سروری و همکاران، ۱۳۹۳: ۷).

۳- روش پژوهش

روش تحقیق این پژوهش، روش کتابخانه ای است. در این پژوهش کلیه متون کتابخانه ای و الکترونیکی در دسترس پژوهشگران مورد بررسی قرار گرفته است. به طور کلی دو روش تجزیه و تحلیل داده ها وجود دارد. تجزیه و تحلیل داده ها به شیوه آماری (کمی) و به شیوه غیر آماری (کیفی). تحقیقات کیفی متکی بر عقل، منطق، تفکر و استدلال است (حافظانیا، ۱۳۹۸). تحقیقاتی که

کتابخانه‌ای و نظری هستند، از نوع تحقیقات کیفی می‌باشند. تحقیقاتی که در حوزه‌ی ادیان، مذاهب، متون تاریخی و ادبی انجام می‌پذیرند، اغلب کیفی هستند. در این پژوهش تجزیه و تحلیل داده‌ها به روش بنیادی - نظری و با رویکرد کاربردی و به شیوه توصیفی - تحلیلی انجام گردیده است که با استناد به منابع و متون معتبر اسلامی، تمدن نوین اسلامی شرح و بسط داده شده است. یکی از روش‌های پژوهش مورد استفاده در تحقیقات کیفی، روش گراندی یا داده بنیاد است. برای واژه گراندی تئوری در زبان فارسی معادل‌هایی از قبیل نظریه مبنایی، نظریه داده بنیاد، نظریه زمینه‌ای، تئوری مفهوم‌سازی بنیادی و نظریه بنیادی ارائه شده است. واژه گراندی در این تئوری نشانگر آن است که هر تئوری که بر اساس این روش تدوین می‌شود بر زمینه‌ای مستند از داده‌های واقعی بنیاد شده است. مراحل کدگذاری بشرح زیر می‌باشد:

الف) کدگذاری باز: نخستین مرحله از تحلیل برای نظریه پردازی، کدگذاری باز و یا سطح اول کدگذاری می‌باشد زیرا اولین مرحله تجزیه و تحلیل و شکستن داده هاست. کدگذاری باز به مفهوم بندی و مقوله بندی تکه‌هایی از داده‌ها زیر یک نام و عنوان که به‌طور همزمان هر قطعه از داده را خلاصه می‌کنند، اشاره دارد. این کدگذاری نشان می‌دهد که چگونه داده‌ها جهت آغاز مرحله تحلیلی انتخاب شده و دسته بندی شده‌اند. به بیان دیگر کدگذاری به فرآیند استخراج مفاهیم از داده‌های خام بر حسب محتوا و ابعاد گفته می‌شود. در این مرحله محقق به هر جمله یک کد اختصاص می‌دهد و تا حداکثر کدهای ممکن را تشخیص دهد تا مطمئن گردد که اطلاعات را به‌طور کامل بررسی کرده است (فراستخواه، ۱۳۹۵).

ب) کدگذاری محوری: این مرحله شامل تعیین الگوهای موجود در داده هاست. در این مرحله مقایسه دائمی داده‌ها انجام می‌گیرد. محقق داده‌های کدگذاری شده را با یکدیگر مقایسه کرده و به صورت خوشه‌هایی یا مقوله‌هایی که با هم تناسب دارند در می‌آورد و کدهای مشابه را در یک طبقه قرار می‌دهد. سپس هر طبقه را با سایر طبقه‌ها مقایسه می‌کند تا مطمئن گردد که طبقه‌ها از یکدیگر جدا هستند. در این مرحله داده‌ها جهت می‌گیرند و براساس ماهیت طبقه‌ها و ارتباط بین آن‌ها طبقه بندی می‌گردند. این طبقه بندی حاصل کدگذاری باز می‌باشد. پس از کدگذاری محوری ایجاد پیش فرض‌های اولیه از نظریه حاصل می‌گردد که با توجه به تفاوت‌ها و درک عمیق پدیده و تعمیق نظریه می‌انجامد. یافتن طبقه مرکزی و محوری، نتیجه نهایی کدگذاری محوری است.

ج) کدگذاری گزینشی: بعد از کدگذاری محوری، مرحله نهایی کدگذاری یعنی کدگذاری گزینشی آغاز می‌گردد. کدگذاری گزینشی روندی است که در طی آن طبقه‌ها به طبقه مرکزی مرتبط می‌شوند و نظریه را شکل می‌دهند. یک یا دو طبقه اصلی که تمام طبقه‌های فرعی به آن باز می‌گردد مبنای نظریه را خواهد ساخت. این مرحله از کدگذاری نتیجه‌ی پالایش شده‌ی کدهای اولیه است.

در این مرحله مقوله‌ها انسجام می‌یابند تا چارچوب نظری اولیه شکل گیرد. فرآیند نظریه سازی گراندی در این مرحله پایان می‌یابد. در این مرحله پژوهشگر با تعداد اندکی از مقوله‌ها به تدوین نظریه می‌پردازد و نیازی به کدهای داده‌های جدید ندارد. مقوله‌های مورد استفاده از دیدگاه نظری اشباع شده‌اند و هر کدام بر اساس مفاهیم کدگذاری شده‌ی مراحل اول و دوم به صورت منطقی در کنار یکدیگر قرار گرفته‌اند. سپس محقق باید مقوله‌ی هسته‌ای را انتخاب کند. مقوله هسته‌ای،

مقولاتی هستند که بیشترین قدرت تبیین را دارند و باید تا حد امکان کاملاً اشباع گردند. در این مرحله مقوله های کلی در قالب یک مدل پارادایمی گراندی پیرامون مقوله ی هسته ای به یکدیگر ارتباط داده می شوند. مدل گراندی نهایی باید قادر باشد موضوع مورد مطالعه را توضیح دهد که در چه شرایطی به وجود آمده و بر اساس چه مکانیسم ها و تعامل هایی عمل کرده و به چه پیامد یا نتایجی منجر شده است. در واقع محقق بعد از انتخاب مقوله هسته ای، پارادایم نهایی را ترسیم می کند و در آن ارتباط مقوله هسته ای را با سایر مقولات نشان می دهد. این می تواند در قالب خط داستانی با توجه به مقوله هسته ای باشد. به عبارت دیگر باید به تشریح عناصر مدل پارادایمی پرداخت. در این مرحله محقق می تواند دیگر مقوله ها را مراجعه کرده و هر نوع جزئیات فراموش شده را تکمیل نماید. زیرا این کار تراکم مفهومی به نظریه داده و خاصیت مفهومی اش را افزایش می دهد. این فرآیند حتی در زمان نوشتن گزارش پژوهش نیز ادامه می یابد، زیرا خود نوشتن برخی شکاف های کوچک را در تدوین نظریه آشکار می سازد.

در نهایت پس از گذراندن این مراحل، مقوله های کلی استخراج شده در مرحله کدگذاری محوری باید بتواند در قالب یک مدل نظری، منطقی، انتزاعی و تحلیلی پیرامون مقوله ی هسته ای بهم مرتبط شده و ترسیم شوند. در هنگام طراحی مدل باید بعد شرایطی، بعد تعاملی - فرآیندی و بعد پیامدی در نظر گرفته شود. بعد شرایطی بیانگر آن دسته از شرایط و موقعیت هایی است که به ظهور پدیده مورد مطالعه مربوط می شود. بعد شرایطی را می توان در زیر مجموعه ی شرایط علی، شرایط مداخله گر و شرایط زمینه ای دسته بندی کرد. منظور از بعد تعاملی آن دسته از تعاملات و کنش هایی است که کنشگران در قبال آن شرایط از خود بروز می دهند در پاسخ به رویدادها و موقعیت ها. بعد پیامدی به نتایج این تعامل ها اشاره دارد که تحت شرایط خاص مربوط به آنهاست. فرآیند تجزیه و تحلیل داده ها بصورت کدگذاری باز، محوری و انتخابی است. در کدگذاری باز ابتدا بر روی متن بیانات های پیاده شده کد گذاری مرتبه اولی صورت می گیرد و کدهای اولیه استخراج می گردد و پس از نهایی کردن کدها، مجدداً بر روی این کدهای استخراج شده کدگذاری مرتبه دومی صورت می گیرد که مفاهیم و در نهایت مقوله ها را شکل می دهد. در حقیقت در کدگذاری باز مفاهیم شناسایی می شود و ویژگی ها و ابعاد مربوط به هر مفهوم کشف می شود (استراس و کوربین، ۱۹۹۸). در کدگذاری محوری سعی می شود تا مقوله و مفاهیم را در قالب مدل پارادایمی گنجانید و برای مقوله های استخراج شده یکسری خصوصیات و برای هر خصوصیت یک دامنه تعریف کرد و در نهایت در کدگذاری انتخابی سعی می شود تا داستان مقوله های بدست آمده را مرتبط با هم تبیین نمود و مقوله اصلی را تعیین کرد.

۴. تجزیه و تحلیل یافته ها

یکی از چالشهای رفتاری در دنیای جدید، ایجاد و تقویت سرمایه اجتماعی است. هر چند سرمایه اجتماعی ویژگی جمعی (گروه، سازمانی، خانواده و ملت) دارد ولی از تلاشهای فردی افراد در جهت ایجاد اعتماد، روابط، و همکاری ناشی می شود. در دیدگاه سنتی سرمایه ها عبارت بودند از: سرمایه اقتصادی، فیزیکی و نیروی انسانی. اما در سالهای اخیر سرمایه های فکری، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی نیز به جمع سرمایه ها افزوده شده است. سرمایه اجتماعی به عنوان مکملی برای سایر

سرمایه‌هاست. لازم است مدیران و مسئولان به سرمایه اجتماعی به عنوان عامل اصلی برای اداره جامعه توجه ویژه داشته باشند. در ادامه خلاصه ای از بیانات که به کدگذاری باز و تعریف تمدن نوین اسلامی که کدگذاری محوری انجام شده اشاره می گردد:

ردیف	بیانات (کدگذاری باز)	تعریف های تمدن نوین اسلامی (کد گذاری محوری)
۱	ما اگر پیشرفت همه جانبه را به معنای تمدن سازی نوین اسلامی بگیریم- بالاخره یک مصداق عینی و خارجی برای پیشرفت با مفهوم اسلامی وجود دارد ۹۱/۷/۲۳	پیشرفت همه جانبه
۲	دنیای اسلام امروز وظیفه دارد مثل خود اسلام و مثل خود پیغمبر، روحی در این دنیا بدمد، راه تازه ای را باز کند. ما به این پدیده ای که در انتظار آن هستیم می گوئیم.	ایجاد فضای جدید و راه تازه
۳	امروز نوبت ما است، امروز نوبت اسلام است. امروز نوبت مسلمین است که با همت خود، تمدن نوین اسلامی را شالوده ریزی کنند ۹۴/۱۰/۰۸	همت عمومی مسلمین برای شالوده ریزی تمدنی نوین
۴	امت اسلامی با یک تلاش مجاهدانه و مجدانه می تواند تمدن اسلامی باب این دوران را طراحی کند، شالوده ریزی کند، به ثمر برساند و آن را در مقابل بشریت قرار بدهد. ۹۴/۱۰/۰۸	تلاش مجاهدانه و مجدانه عمومی برای طراحی تمدن اسلامی باب این دوران
۵	هدف، ایجاد یک حاکمیت اسلامی است که بتواند جامعه ی اسلامی را به جامعه مورد نظر و آرمانی اسلامی تبدیل بکند. ۹۴/۰۸/۲۰	ایجاد یک حاکمیت اسلامی
۶	آرمان ها چه هستند؟ یکی مسئله ایجاد جامعه ی اسلامی و تمدن اسلامی است " یعنی احیای تفکر اسلام سیاسی ۹۴/۰۴/۲۰	احیای تفکر اسلام سیاسی
۷	هدف دشمنان ملت ایران این است که نگذارند این کشور و این ملت به جایگاه شایسته خودش، آن جایگاه تمدنی برسد ۹۴/۰۴/۱۳	کسب جایگاه شایسته
۸	هدفشان این است که این حرکت عظیمی را که فقط روی دوش ملت ایران می توانست انجام بگیرد، متوقف کنند.	نقطه مقابل منافع سرمایه دارهای صهیونیستو کمپانی دارهای ظالم خون خوار دنیا

	حرکت انقلاب اسلامی، حرکت نظام اسلامی، حرکت به سمت تمدن نوین اسلامی را می خواهند متوقف کنند. چون می دانند این حرکت درست نقطه مقابل منافع سرمایه دارهای صهونیست و کمپانی دارهای ظالم خون خوار دنیا است ۹۳/۱۱/۲۹	
نگاه نسل نو به آینده روشن و دور	انچه مهم است این است که نگاه نسل نو و همه کسانی که نیروی جوانی را در خدمت به اهداف و آرمان های بلند می خواهند باید به آینده های روشن و دور باشد-فقط جلوی پای خودمان را نبینیم-آینده دور،ایجاد تمدن اسلامی است ۹۳/۲/۳۱	۹
هدف بلند مدت	لزوم ترسیم هدف بلند مدت برای بیاری اسلامی در کشورهای مسلمان است.نقطه متعالی و والایی که بیداری ملت ها را باید سمت سو دهد و آنان را به آن نقطه برساند. این هدف نهایی نمی تواند چیزی کمتر از (ایجاد تمدن درخشان اسلامی)باشد. امت اسلامی با همه ابعاض خود در قالب ملت ها و کشورها، باید به جایگاه تمدنی مطلوب قرآن دست یابد ۹۲/۰۲/۹	۱۰
تمدن امروزی غربند	تمدن اسلامی می تواند با شاخص های اندیشه پیشرفت و اخلاق بالا را به امت اسلامی و به همه بشریت هدیه دهد و نقطه رهایی از جهان بینی ماده و ظالمنه و اخلاق به لجن کشیده ای که ارکان تمدن امروزی غربند<باشد ۹۲/۰۲/۰۹	۱۱
ارائه یک الگوی جدید	ملت ایران این استعداد را دارد که آنقدر پیشرفت کند که بتواند در جهات گوناگون به عنوان یک الگویی در دنیا خودش را نشان دهد ۹۱/۰۷/۲۲	۱۲
بازگشت به اسلام	خواست عمومی ملت های تان بازگشت به اسلام است.که البته به مفهوم (بازگشت به گذشته)نیست . مسئله اصلی شما چگونگی نظام سازی قانون نویسی و این همان مسئله مهم تمدن سازی اسلامی مجدد در عصر جدید است ۹۴/۱۱/۱۴	۱۳
امت واحده اسلامی	هدف نهایی را باید امت واحده اسلامی و ایجاد تمدن اسلامی جدید بر پایه دین و و عقلانیت و علم	۱۴

	و اخلاق قرار داد ۹۰/۶/۲۶
--	--------------------------

جدول شماره ۱: استخراج مفهوم تمدن نوین اسلامی از بیانات مقام معظم رهبری به دوش داده بنیاد(کدگذاری باز و محوری)

بر مبنای مرحله سوم از روش داده بنیاد، کد استخراج شده از مرحله کدگذاری محوری را بر مبنای قرابت مفهومی که با یکدیگر دارند مجددا طبقه بندی و دسته بندی و کدهای تکراری حذف می شود.(کد گذاری کزینشی)

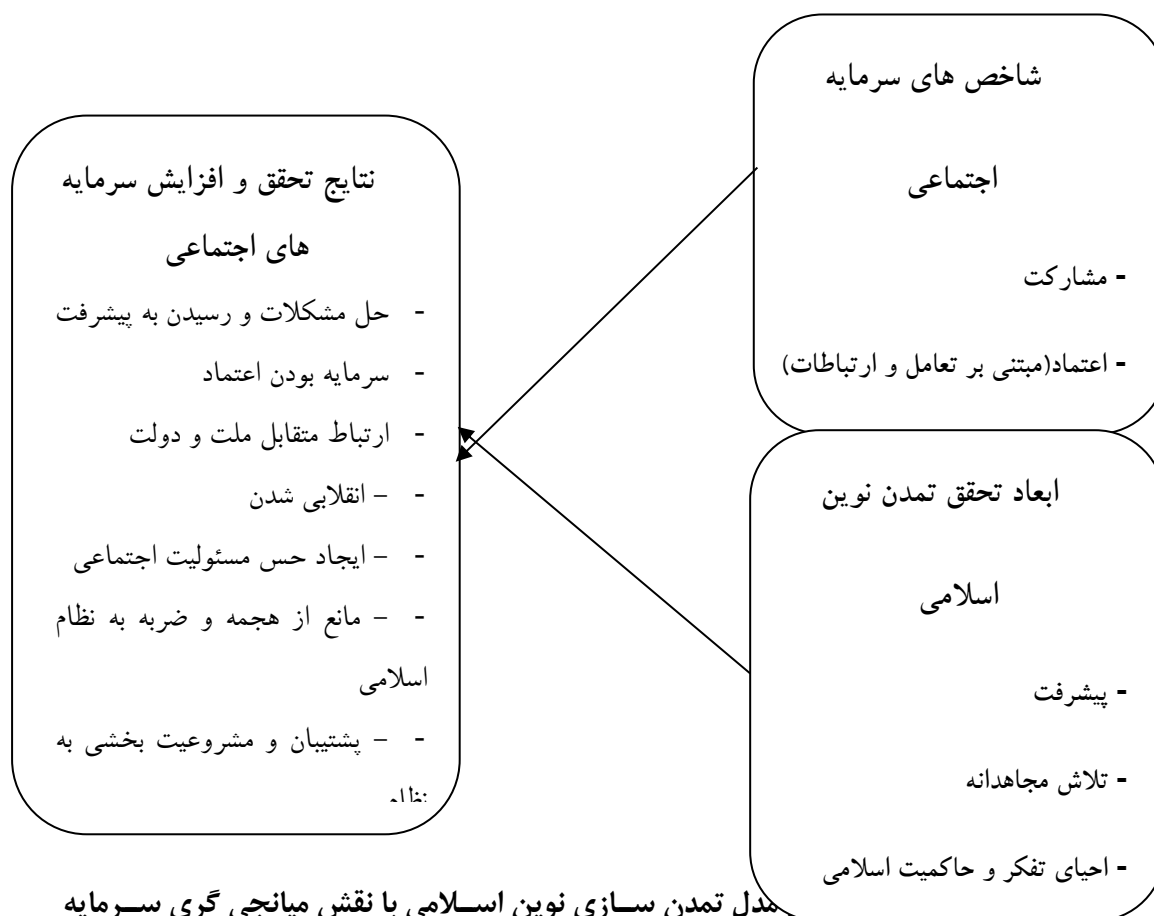
ردیف	کدگذاری محوری	کدگذاری کزینشی
۱	پیشرفت همه جانبه ایجاد فضای جدید و راه تازه کسب جایگاه شایسته نگاه نسل نو به آینده روشن و دور	پیشرفت
۲	همت عمومی برای شالوده ریزی تمدنی نوین تلاش مجاهدانه و مجدانه همه مردم برای طراحی تمدن اسلامی باب این دوران هدف بلند مدت	همت و تلاش مجاهدانه عمومی
۳	احیای تفکر اسلام سیاسی ایجاد یک حاکمیت اسلامی ارائه یک الگوی جدید بازگشت به اسلام امت واحده اسلامی فراگیری فرهنگ اسلامی سیر تکوین تمدن سازی احیای تمدن و هویت خود بنای یک تاریخ جدید عرضه کردن هدیه الهی به ملت ها است	احیای تفکر و حاکمیت اسلامی
۴	نقطه مقابل منافع سرمایه دارهای صهونیست و کومپانی دارهای ظالم و خونخوار دنیا . رهایی از جهان بینی ماده و ظالمانه و اخلاق به لجن کشیده ای که ارکان تمدن امروزی غرب اند	کنار زدن تمدن غرب

جدول شماره ۲: استخراج مفهوم تمدن نوین اسلامی از بیانات مقام معظم رهبری به روش داده بنیاد (کد گذاری کزینشی)

ایجاد تحقق تمدن اسلامی	شاخص های سرمایه اجتماعی	نتایج و افزایش شاخص های سرمایه اجتماعی
پیشرفت	مشارکت	۱.حل مشکلات و رسیدن به پیشرفت
	اعتماد مبتنی بر تعامل (ارتباطات)	۲.سرمایه بودن اعتماد
	آگاهی و بصیرت	۳.ارتباط متقابل ملت و دولت
تلاش مجاهدانه	مشارکت	۱.انقلابی شدن
	اعتماد مبتنی بر تعامل (ارتباطات)	۲.ایجاد ارتباط حس مسئولیت اجتماعی
	آگاهی و بصیرت	

۱. منابع از همجمله و ضربه به نظام اسلامی ۲. پشتیبان و مشروعیت بخشی به نظام ۳. شفاف سازی ۴. مصون سازی نظام اسلامی ۵. شکل دهنده به آینده	مشارکت	احیای تفکر و حاکمیت اسلامی
	اعتماد مبتنی بر تعامل (ارتباطات)	
	آگاهی و بصیرت	
شکل دهنده به آینده	مشارکت	پیروزی حق بر باطل
	اعتماد مبتنی بر تعامل (ارتباطات)	
	آگاهی و بصیرت	

براساس موارد ذکر شده و کدگذاری موجود مدل تمدن سازی نوین اسلامی با نقش میانجی گری سرمایه اجتماعی براساس سخنان مقام معظم رهبری بشرح زیر طراحی گردید:

مدل تمدن سازی نوین اسلامی با نقش میانجی گری سرمایه اجتماعی براساس سخنان مقام معظم رهبری
 ۵. بحث و نتیجه گیری

نتایج بدست آمده از پژوهش در بخش تمدن سازی نوین اسلامی و سرمایه اجتماعی نشان می دهد طبق بیانات مقام معظم رهبری، زنجیر های منطقی و منسجم تا رسیدن به دولت اسلامی و نهایتاً تمدن درخشان اسلامی وجود دارد که از زمان پیروزی انقلاب و تشکیل نظام جمهوری اسلامی، این دو هدف مهم آغاز و تثبیت تحولات ضروری و نهادسازی در کشور انجام شده است و اکنون در مرحله تحقق دولت اسلامی هستیم. در این تحقیق تلاش شد بر اساس منظومه فکری رهبر معظم انقلاب تبیینی از این نقاط تحولی و تمدن ساز ترسیم شود و از سوی دیگر بیان شد دولت اسلامی به عنوان دولتی اسوه و الگو تأثیرات مثبت خود را بر جامعه ایران و سپس در بین امت اسلامی خواهد گذاشت و شاهد تمدن نوین اسلامی به عنوان تحقق وعده های الهی خواهیم بود که به همین دلیل ویژگی های دولت اسلامی و اقدامات ضروری برای تحقق هرچه بهتر این دولت مورد مذاقه قرار گرفت.

مدل بدست آمده از پژوهش در تمدن سازی نوین اسلامی با نقش میانجی گری سرمایه اجتماعی براساس سخنان مقام معظم رهبری نشان می دهد پیشرفت، تلاش مجدانه، احیای تفکر و حکمت اسلامی و پیروزی حق بر باطل از جمله ابعاد تحقق تمدن نوین اسلامی است. همچنین شاخص های سرمایه اجتماعی براساس کدگذاری ها به ابعاد مشارکت، اعتماد مبتنی بر تعامل و آگاهی و بصیرت بدست آمد. همچنین از جمله نتایج بدست آمده در تحقق و افزایش سرمایه اجتماعی می توان به حل مشکلات و رسیدن به پیشرفت، سرمایه بودن اعتماد، ارتباط متقابل ملت و دولت، انقلابی شدن، ایجاد حس مسئولیت اجتماعی، مانع از هجمه و ضربه به نظام اسلامی، پشتیبان و مشروعیت بخشی به نظام، شفاف سازی، مصون سازی نظام اسلامی و شکل دهنده به آینده اشاره کرد. در سایه پرداختن به شاخص های سرمایه اجتماعی براساس بیانات مقام معظم رهبری می توان امید داشت تمدن نوین اسلامی محقق گردد.

۶. منابع

- ابراهیم نژاد، محمدرضا، محمدپور، عباس. (۱۳۹۶). واکاوی مفهوم «تمدن نوین اسلامی» با رویکرد معناشناختی. نشریات علمی پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق(ع)، ۱۱(۱)، ۱۳-۵۹.
- اکبری، مرتضی و رضایی، فریدون (۱۳۹۴)، واکاوی شاخصه های تمدن نوین اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، دوفصلنامه الگوی پیشرفت اسلامی و ایرانی، ۳ (۵): ۱۰۷ - ۸۵.
- آقاجانی، مصطفی. (۱۳۹۶). مؤلفه های الگوی بخشی انقلاب اسلامی نسبت به کشورهای جهان مبتنی بر دیدگاه رهبر معظم انقلاب. فصلنامه علمی پژوهش های انقلاب اسلامی، ۶(۳)، ۲۷-۵۲.
- تقی نیا، الهام، و صوفی، نصیرعلی، و رستمی، فرشته. (۱۳۹۳). شاخصه های تمدن اسلامی از منظر آیات و روایات. پژوهش های اجتماعی اسلامی، ۲۰(۳) (پیاپی ۱۰۲).
- جمال زاده، ناصر، درخشه، جلال، موسوی نیا، سید مهدی. (۱۳۹۹). گفتمان انقلابی گری در اندیشه سیاسی آیت الله خامنه ای. فصلنامه علمی پژوهش های انقلاب اسلامی، ۹(۳۲)، ۱۷۷-۱۹۹.
- خاتمی، سید احمد، دهقان، محمدحسن، مقیسه، رضا. (۱۳۹۷). نقش نرم افزاری ولایت فقیه و فقه حکومتی در ایجاد تمدن نوین اسلامی. نشریات علمی پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق(ع) ۲(۳)،

خامنه ای، سیدعلی. (۱۳۷۵). بیانات در دیدار کارگزاران نظام. برگرفته از: پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه ای.

خلعتبری لیماکی، حسام الدین، محمدپور، عباس. (۱۳۹۷). تبیین عناصر وجودی سازنده تمدن نوین اسلامی «با الگوگیری از دوسویه تمدن نبوی و مهدوی». نشریات علمی پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق(ع)، ۲(۳)، ۳۳-۵۸.

خواجه سروی، غلامرضا، فتحی، محمد جواد، اسفندیاری، محمد. (۱۳۹۳). مؤلفه‌های اصلی تمدن سازی انقلاب اسلامی (با تأکید بر نقش عقلانیت، معنویت و علم گرایی). فصلنامه علمی پژوهش های انقلاب اسلامی، ۳(۱۱)، ۱-۳۴.

دارا، جلیل، کریمی، فردین. (۱۳۹۹). تحقق تمدن نوین اسلامی و نقش آفرینی شهید سلیمانی به عنوان کارگزار تمدن ساز. سلسله همایش های بین المللی گام دوم انقلاب اسلامی، (دومین همایش بین المللی گام دوم انقلاب)،

دارا، جلیل، و قربانی تازه کندی، سعید. (۱۳۹۸). بازشناسی نقش مولفه های فرهنگی حکومت اسلامی در شکل گیری تمدن نوین اسلامی از دیدگاه آیت الله خامنه ای. پژوهشنامه انقلاب اسلامی، ۹(۳۱)، ۲۰۹-۲۳۶.

دبیری، علی اکبر، جعفری، علی اصغر. (۱۳۹۹). شناسایی عوامل زمینه ساز و چالش های تحقق تمدن نوین اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی. پژوهشنامه انقلاب اسلامی، ۱۰(۳۷).

رجبی، علی اصغر (۱۳۹۹) تمدن نوین اسلامی: چالش ها و راهبردها، دفتر نشر معارف، تهران. زمانی محبوب، حبیب. (۱۳۹۵). بایسته های سیاسی تمدن نوین اسلامی از دیدگاه امام خمینی (ره). پژوهش های سیاست اسلامی، ۴(۹)، ۱۳۵-۱۵۲.

سمسار، حامد، سمسار، محمد صادق، کریمی، صدیقه. (۱۳۹۴). مدل سازی تحقق تمدن نوین اسلامی به کمک شبکه سازی اجتماعی. جامعه شناسی سیاسی جهان اسلام، ۳(۷)، ۱۹-۶۲.

سید نقوی، میر علی، قربانی زاده، وجه الله، فقیه، محمدعلی. (۱۳۹۷). عوامل زمینه ای مرتبط با توسعه سرمایه اجتماعی (مورد مطالعه: بنیاد شهید و امور ایثارگران). فصلنامه علمی پژوهش های انقلاب اسلامی، ۷(۲۴)، ۲۱۷-۲۴۶.

صمدی میار کلائی، حمزه، و صمدی میار کلائی، حسین. (۱۳۹۵). عنوان فارسی: الگوی صدور انقلاب اسلامی در جهت دست یابی به تمدن نوین اسلامی (عنوان عربی: نموذج تصدير الثورة الإسلامية لتحقيق الحضارة الإسلامية الحديثة). مطالعات انقلاب اسلامی، ۱۳(۴۷)، ۷-۳۰.

ضابط پور کاری، غلامرضا. (۱۳۹۶). نقش حوزه انقلابی در تمدن نوین اسلامی با تأکید بر اندیشه حضرت آیت الله خامنه ای (زید عزه). سپهر سیاست، ۴(۱۴)، ۱۸۵-۲۰۵.

علیجان زاده روشن، محمدحسین (۱۳۹۸) تمدن اسلامی؛ نگاهی اجمالی به بیانات رهبر معظم انقلاب امام خامنه ای، انتشارات شهید کاظمی، تهران.

غلامی، رضا (۱۳۹۶) فلسفه تمدن نوین اسلامی درس گفتارهایی از دکتر رضا غلامی، انتشارات سوره مهر.

فتاحیان، محمد حسین. (۱۳۹۹). درآمدی بر اندیشه سیاسی آیت الله سید علی خامنه ای در تحقق جامعه اسلامی. فصلنامه علمی پژوهش های انقلاب اسلامی، ۹(۳۳)، ۵۱-۷۲.

فرهمندنیا، حوریه، مختاریان پور، مجید. (۱۳۹۶). الگوی شایستگی مدیران جهادی بر مبنای بیانات حضرت امام(ره) و مقام معظم رهبری(مدظله). فصلنامه علمی پژوهش های انقلاب اسلامی، ۶(۲۲)، ۲۰۳-۲۳۱.

قاسمی، بهزاد. (۱۳۹۹). انقلاب اسلامی و تمدن نوین بر پایه اتحاد و ائتلاف ملل اسلامی (خوانشی تعمیقی و تحلیل محور به اصل ۱۱ قانون اساسی). فصلنامه مطالعات بنیادین تمدن نوین اسلامی ۳(۱)، ۱۵۴-۱۲۳.

محمدی پویا، فرامرز و ترکاشوند سینا (۱۳۹۹) تربیت زمینه ساز تمدن نوین اسلامی با تأکید بر اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی مقاله ۵، دوره ۲۸، شماره ۴۶، بهار، صفحه ۱۰۳-۱۲۴.

منصوری، سمانه، صمدی، مجتبی. (۱۳۹۹). ترسیم نقش و جایگاه مفهوم سرمایه اجتماعی در شکل گیری تمدن نوین اسلامی. فصلنامه مطالعات بنیادین تمدن نوین اسلامی، ۳(۲)، ۲۲۱-۲۵۸.

میرباقری، سید محمد مهدی (۱۳۹۷) اندیشه تمدن نوین اسلامی: گفتارهایی در تبیین رویکرد فکری سید منیرالدین حسینی الهاشمی، انتشارات تمدن نوین اسلامی، قم.

Felício, J. A., Couto, A., Caiado, A. (۲۰۱۸). "Human capital, social capital and organizational performance", *Management Decision*, ۵۲(۲): pp. ۳۰۰-۳۶۴.

Monaghi, T. (۲۰۱۹). "The Relationship between knowledge management and social Capital in Developing countries", *Journal of Scientific Research and Development*, ۲(۶): pp. ۲۳۸-۲۴۴.

Subramony, M., Segers, J., Chadwick, C., & Shyamsunder, A. (۲۰۱۸). "Leadership development practice bundles and organizational performance: The mediating role of human capital and social capital", *Journal of Business Research*, ۸۳: pp. ۱۲۰-۱۲۹.

Villaverde, G. P. M., Alarcón, R. J., Requena, P. G., & Ortega, R. M. J. (۲۰۱۹). "Technological dynamism and entrepreneurial orientation: The heterogeneous effects of social capital", *Journal of Business Research*, ۸۳: pp. ۵۱-۶۴.

